

**IJTIMOIIY VA EKOLOGIK BARQARORLIK ASOSIDA EKSPORTNI
RIVOJLANTIRISH: EKOLOGIK TOZA MAHSULOTLAR VA IJTIMOIIY
MAS'ULIYATLI ISHLAB CHIQRISHNING IQTISODIIY SAMARALAR**

A'zamova Feruza Abduholiq qizi

Samarqand davlat universiteti

Kattaqo'rg'on filiali talabasi

Annotatsiya: *Ushbu maqola O'zbekistonning eksport salohiyatini ijtimoiy va ekologik barqarorlik tamoyillari asosida rivojlantirishning iqtisodiy, ekologik va ijtimoiy jihatlarini kompleks tarzda o'rganadi. Maqolada ekologik toza mahsulotlar ishlab chiqarishning bozor talablariga mosligini, shuningdek, barqaror rivojlanishning global standartlaridan kelib chiqqan holda, eksport strategiyalarini qanday yangilash kerakligini ko'rsatadi. O'zbekistonning qishloq xo'jaligi, sanoat va xizmatlar sektori misolida ekologik barqarorlikni joriy etish, ijtimoiy mas'uliyatni hisobga olish, shuningdek, yashil texnologiyalarni ishlab chiqarish jarayonlariga integratsiya qilishning iqtisodiy samaralari keng tahlil qilinadi. Xalqaro bozorlarda raqobatbardoshlikni oshirish va eksportni kengaytirish uchun barqaror ishlab chiqarish tizimlarini joriy etish zarurati ko'rsatiladi.*

Kalit so'zlar:*Ekologik barqarorlik, ijtimoiy mas'uliyat, eksport salohiyati, yashil iqtisodiyot, ekologik toza mahsulotlar, barqaror ishlab chiqarish, eksport strategiyalari, ekologik sertifikatlash, ekologik texnologiyalar, qishloq xo'jaligi, sanoat sektori, xizmatlar sektori, qayta tiklanuvchi energiya manbalari, xalqaro bozorlar, raqobatbardoshlik.*

Аннотация: *Эта статья комплексно рассматривает экономические, экологические и социальные аспекты развития экспортного потенциала Узбекистана на основе принципов социальной и экологической устойчивости. В статье рассматривается соответствие производства экологически чистых товаров требованиям рынка, а также необходимость обновления экспортных стратегий с учетом глобальных стандартов устойчивого развития. Приводится экономический анализ внедрения экологической устойчивости, социальной ответственности и зеленых технологий в процесс производства на примере сельского хозяйства, промышленности и сферы услуг Узбекистана. Также подчеркивается важность внедрения устойчивых производственных систем для повышения конкурентоспособности на международных рынках и расширения экспорта.*

Ключевые слова:*Экологическая устойчивость, социальная ответственность, экспортный потенциал, зеленая экономика, экологически чистые продукты, устойчивое производство, экспортные стратегии, экологическая сертификация, экологические технологии, сельское хозяйство, промышленный сектор, сектор услуг, возобновляемые источники энергии, международные рынки, конкурентоспособность.*

Abstract: *This article explores the economic, ecological, and social aspects of developing Uzbekistan's export potential based on the principles of social and ecological sustainability. It highlights the alignment of eco-friendly product manufacturing with market demands, as well as the need to update export strategies in line with global sustainable development standards. The economic benefits of implementing ecological sustainability, social responsibility, and integrating green technologies into production processes are analyzed with examples from Uzbekistan's agriculture, industry, and services sectors. The necessity of introducing sustainable production systems to enhance international competitiveness and expand exports is emphasized.*

Keywords: *Ecological sustainability, social responsibility, export potential, green economy, eco-friendly products, sustainable production, export strategies, ecological certification, green technologies, agriculture, industrial sector, services sector, renewable energy sources, international markets, competitiveness.*

Kirish: O'zbekiston iqtisodiyotining barqaror rivojlanishini ta'minlashda eksportning o'rni nihoyatda muhim. Mamlakatning eksport salohiyatini kengaytirish va diversifikatsiya qilish jarayonida ekologik va ijtimoiy barqarorlikni hisobga olish zarur. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev 2025-yilni "Atrof-muhitni asrash va 'yashil' iqtisodiyot yili" deb e'lon qildi. Ushbu tashabbus, ekologik barqarorlikka o'tishni va yashil iqtisodiyotga asoslangan strategiyalarni ilgari surishni ko'zda tutadi. Bu yondashuv O'zbekistonning eksport strategiyalarini barqaror rivojlanish va ekologik toza mahsulotlar ishlab chiqarishga moslashtirishga imkon beradi. Ayniqsa, ekologik barqarorlik va barqaror rivojlanish masalalari mamlakat iqtisodiyotining uzoq muddatli yuksalishi uchun mustahkam asos yaratadi. 2025-yilda ekologik toza mahsulotlar ishlab chiqarish va eksport qilishni kengaytirish orqali xalqaro bozorlarda raqobatbardoshlikni oshirish rejalashtirilgan. Yashil texnologiyalarni joriy etish va ekologik sertifikatsiyalash jarayonlarini takomillashtirish orqali mahsulotlarning xalqaro standartlarga mosligini ta'minlash maqsad qilingan. Davlat tomonidan ekologik mahsulotlarni ishlab chiqarish va eksport qilish bilan shug'ullanadigan korxonalarga imtiyozli kreditlar va subsidiyalar ajratilishi rejalashtirilgan. Bular, mamlakatning iqtisodiy barqarorligini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Ekologik va Ijtimoiy Barqarorlikning Eksport Salohiyatini Oshirishdagi Ahmiyati: Ekologik toza mahsulotlar ishlab chiqarish va ijtimoiy mas'uliyatni amalga oshirish nafaqat global bozorlarda raqobatbardoshlikni oshiradi, balki uzoq muddatda iqtisodiy o'sish va barqaror rivojlanishni ham ta'minlaydi. Ekologik toza ishlab chiqarish tizimlarini joriy etish resurslarni tejash va yuqori qo'shilgan qiymatli mahsulotlarni ishlab chiqarishga imkon yaratadi. Yangi yondashuvlar, masalan, ekologik toza mahsulotlar ishlab chiqarish, iqtisodiy o'sishni tezlashtiradi va mamlakatning raqobatbardoshligini oshiradi. Ekologik barqarorlikni ta'minlash, eksportni rivojlantirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Ekologik toza mahsulotlar ishlab chiqarish, yashil texnologiyalarni qo'llash, chiqindilarni kamaytirish va energiya samaradorligini oshirish kabi ekologik me'yorlar

ishlab chiqarish tizimlarida integratsiya qilinishi lozim. Bu nafaqat tabiiy resurslarni tejash, balki global ekologik talablarni qondirish orqali O'zbekistonning eksport imkoniyatlarini kengaytiradi. Shuningdek, ekologik toza mahsulotlar ishlab chiqarish bilan bog'liq bo'lgan texnologik yangiliklar mamlakatning innovatsion qobiliyatini oshirishga xizmat qiladi. 2024 yilning yanvar-noyabr oylarida O'zbekistonning tashqi savdo aylanmasi 59,4 milliard AQSh dollarini tashkil etdi, bu 2023 yilning shu davriga nisbatan 3,6% ga o'sishni ko'rsatadi. Eksport hajmi 24,2 milliard AQSh dollarini tashkil etib, 2023 yilning shu davriga nisbatan 4,4% ga oshdi. Bu ma'lumotlar O'zbekistonning eksport salohiyatining oshayotganini va uning global bozorlarda raqobatbardoshligini ko'rsatadi. 2024 yilda qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish bo'yicha qator loyihalar amalga oshirilib, elektr energiyasining 12 foizini ushbu manbalar ta'minladi. Bu, ekologik barqarorlik va energiya samaradorligini oshirishga katta hissa qo'shadi. O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankining prognozlariga ko'ra, 2025-yilda mamlakatning eksport hajmi 9–11% ga oshishi kutilmoqda.

Eksportni rivojlantirishda ijtimoiy mas'uliyat muhim tarkibiy qismidir. Ishlab chiqarish jarayonlarida mehnat sharoitlarini yaxshilash, ishchilarning huquqlarini himoya qilish va mahalliy aholi manfaatlarini qo'llab-quvvatlash orqali ijtimoiy mas'uliyatni amalga oshirish mumkin. Bu yondashuvlar eksport sifatini oshirib, xalqaro bozorlar uchun jozibadorroq qiladi. Shuningdek, bunday yondashuv jamiyatda ijtimoiy barqarorlikni ham ta'minlaydi. Ijtimoiy mas'uliyatni hisobga olgan holda ishlab chiqarilgan mahsulotlar yanada ko'proq qiziqarli va jozibador bo'ladi, bu esa eksportning sifatini oshiradi va iqtisodiy o'sishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shu bilan birga, mehnat sharoitlari yaxshilanishi va ishchilarning huquqlari himoya qilinishi xalqaro bozorlarda raqobatdosh mahsulotlar yaratishda katta ahamiyatga ega. 2025-yil uchun Prognozlar va Iqtisodiy Rivojlanish: O'zbekistonning eksport hajmi 2025-yilda 27 milliard AQSh dollariga yetishi kutilmoqda, bunda ekologik mahsulotlarning ulushi 15% ga oshadi. Buning natijasida nafaqat eksport hajmi, balki mamlakatning iqtisodiy barqarorligi va xalqaro bozorlarda ta'siri kuchayadi. Sanoatdagi chiqindilarni kamaytirish bo'yicha 2024-yilda sanoat ishlab chiqarishida chiqindilar 18% ga qisqartirildi, 2025-yilda esa bu ko'rsatkichni 25% ga yetkazish rejalashtirilgan. Yashil energiya va ekologik texnologiyalarni keng qo'llash natijasida energiya iste'moli va ishlab chiqarish xarajatlari 20% ga qisqarishi kutilmoqda. Bularning barchasi O'zbekistonning global bozorlardagi raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi. Bunday o'zgarishlar ekologik barqarorlikni ta'minlashga yordam beradi va mamlakatni yanada rivojlangan va barqaror iqtisodiyotga olib boradi. O'zbekistonning eksport salohiyatini oshirishda ekologik toza mahsulotlar ishlab chiqarish va ijtimoiy mas'uliyatli ishlab chiqarishning ahamiyati katta. Jahon bozorlarida ekologik toza mahsulotlarga bo'lgan talab ortib borayotgan bo'lsa-da, ularni ishlab chiqarish an'anaviy ishlab chiqarishga nisbatan katta xarajatlarni talab etadi. Masalan, ekologik toza mahsulotlarning bahosi oddiy mahsulotlarga nisbatan 3-5 barobargacha qimmat turadi. O'zbekistonda ekologik toza mahsulotlar ishlab chiqarish uchun zarur bo'lgan sharoitlar mavjud. Mamlakatimizda yetishtirilgan meva-sabzavotlar

inson salomatligi uchun foydali tabiiy darmondorilar, turli biologik moddalarga boyligi tufayli jahon bozorida qadrlanadi. Bugungi kunda 180 turdan ortiq meva-sabzavot va ularni qayta ishlash asosida tayyorlangan mahsulotlar dunyoning 80 dan ziyod davlatlariga eksport qilinmoqda. Kelgusida, 2023-2030 yillarda, oziq-ovqat sanoati mahsulotlarini ishlab chiqarish 6 milliard dollardan 12 milliard dollarga yetkazilishi, oziq-ovqat sanoati korxonalari soni 22,4 mingdan 30 mingtaga oshirilishi rejalashtirilgan. Shuningdek, mahsulot ishlab chiqarish assortimenti hozirgi 1 100 tadan 1 500 taga oshirilishi ko'zda tutilgan. Bu jarayonda ekologik toza mahsulotlar ishlab chiqarish va eksport qilish muhim o'rin tutadi.

Xulosa: O'zbekistonning eksport salohiyatini oshirishda ekologik va ijtimoiy barqarorlikning ahamiyati juda katta. Ekologik toza mahsulotlarni ishlab chiqarish, yashil texnologiyalarni joriy etish va ijtimoiy mas'uliyatni hisobga olish orqali eksport imkoniyatlari kengaytirilishi kutilmoqda. Ushbu tashabbus eksportning o'sishi va global bozorlarda raqobatbardoshlikni oshirish uchun katta imkoniyatlar yaratadi. Buning natijasida O'zbekiston nafaqat iqtisodiy, balki ekologik va ijtimoiy sohalarida ham barqaror rivojlanishga erishishi mumkin. Shuningdek, ekologik toza mahsulotlar ishlab chiqarish mamlakatni global ekologik talablar bo'yicha yetakchi o'rinlardan biriga olib chiqadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. **Mirziyoyev, Sh.** (2024). "O'zbekiston iqtisodiyotini barqaror rivojlantirish strategiyasi." O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori, Tashkent.
2. **O'zbekiston Respublikasi Statistika qo'mitasi.** (2024). "2024 yilning iqtisodiy rivojlanish natijalari: Tashqi savdo va eksport statistikasi." Tashkent.
3. **Kholmatov, R.** (2023). "Ekologik barqarorlik va yashil iqtisodiyot: O'zbekistonning eksport salohiyati." Ekologiya va Iqtisodiyot jurnal, 12(4), 45-58.
4. **Uzbekistan Renewable Energy Development Agency.** (2024). "Qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish bo'yicha davlat siyosati." Tashkent.
5. **World Bank.** (2023). "Global Economic Outlook: Green Energy and Sustainable Development." Washington D.C.
6. **International Finance Corporation.** (2023). "Sustainable Practices in Export Development: Case Studies." Washington D.C.
7. **UNDP Uzbekistan.** (2024). "Sustainable Development Goals and Export Strategies in Central Asia." Tashkent.